

Hrvatski skladatelji tragično poginuli u ratu

Po 60. obljetnici njihove nagle smrti

Nada Jagetić, Jurica Korpar, Darko Breitenfeld, Darko Kristović, Izak Špralja, Tomislav Breitenfeld

Croatian composers died and executed in war, after the 60th anniversary of their sudden death

Iako bismo mogli obraditi i sve nasilne smrti hrvatskih glazbenika skladatelja kao što su nesreće (I. Fröbe, V. Hranilović, Đ. Srbljenović, Š. Stamač, Z. Šapro, A. Truhelka itd.) ili samoubojstva (AT. Brlić, M. Demicheli, A. Gervais, M. Jajetić, O. Jozefović, V. Karas, I. Kelemen, O. Nedbal, L. Sorokočević, V. Nandor), ovdje ćemo, ipak, objaviti prvenstveno ratne stradalnike. One stradale kao žrtve Holokausta (L. Grinski, R. Herzl, Ž. Hirschler, Z. Kaiser, O. Kunetz – Kolarić, E. Krajianski, A. Pordes, E. Samlaić, R. Schwarz itd.) obradio je B. Polić u radu o poginulim židovskim skladateljima u logorima u nas. Ovdje ćemo zato opširnije obraditi druge hrvatske skladatelje, koji su poginuli u ratu. U našoj ranoj glazbenoj prošlosti

nejasna je smrt Vinka Jelića. Rođen je u Rijeci vjerojatno 1596. g., djelovao je dobrim dijelom u Njemačkoj, te mu se zatire trag 1636. g. Jer je to bilo u vrijeme Tridesetogodišnjeg rata, postoji ozbiljna mogućnost da je poginuo ili stradao od kuge ili gladi u ratnom vrtlogu.

Njegov gotovo suvremenik Juraj Križanić rođen je 1617. u Obrhu kraj Lipika, djelovao je u raznim zemljama Europe kao misionar i panslavistički zanesenjak, napisao je traktate – knjige, a među njima i *Glazbene tvrdnje* (*Asserta musicalis*). Pridružio se je 1683. g. vojsci poljskoga kralja Jana Sobjeskoga te je poginuo za vrijeme tadašnje turske opsade Beča.

■ U Prvome svjetskom ratu poginuo je 1914. g. kod Šapca Andrija Zagorac.

Rođen je 1886. g. u Petrinji. Kao završeni učitelj počeo je studirati glazbu, dobivši stipendiju u Pragu. Djelovao je uglavnom kao učitelj u priobalnim mjestima, a skladao je vokalnu (zborovi i popijevke) te orkestralnu glazbu.

■ Stjepan Ivičić rođen je također u Petrinji, 1882. g. Glazbeno se je obrazovao i bavio također skladanjem, a poginuo je 1915. g., također u Srbiji – kod Niša.

U Drugome svjetskom ratu stradao je cijeli niz skladatelja.

■ Već 1941. g. ubijen je u Kninu Ivo Prišlin – u mladim godinama, jer je rođen 1902. g. Školovao se je glazbeno, a bavio se i skladanjem.

■ Jordan Viculin rođen je 1893. g. u Kaštel Lukšiću. Glazbenu naobrazbu stekao je u Klosterneuburgu. Pri-

stupio je dominikancima te je stoga njegov skladateljski opus bio usmjeren prema crkvenoj glazbi (latinske i hrvatske popijevke). Poginuo je kao samostanski prior tijekom bombardiranja u Zagrebu 1944. g.

■ Vladimir Gerčan rođen je 1912. g., bio je profesor, skladao komornu glazbu te je poginuo 1945. g.

■ Miroslav Grđjan rođen je 1915.g., postao je franjevac, imao glazbenu naobrazbu i bavio se skladanjem. G. 1945. nestao je u ratnom vihoru te se smatra da je ubijen.

■ Bogumir Kačerovski rođen je 1872. g. u Litomišlu u Češkoj, ali je glazbenu naobrazbu stekao u Zagrebu te je djelovao kao nastavnik glazbe u učiteljskim školama u Sarajevu i Zagrebu i kao zborovođa i čelist. Skladao je vokalnu glazbu – kantate za zbor, te instrumentalnu glazbu. U melografskom radu skupio je niz bosanskih narodnih popijevaka, a sa 73 g. strijeljan je u Zagrebu 1945. g.

■ Mirko Kolarić rođen je 1910. g. u Čakovcu, glazbeno se je obrazovao na zagrebačkoj Muzičkoj akademiji, po zvanju je bio srednjoškolski profesor, a djelovao je i kao zborovođa i skladatelj, skladajući uglavnom zbornu glazbu. Ubijen je na Dravskom mostu u Varaždinu 1945. g. u 33. godini života.

■ Bernardin Sokol rođen je 1888. g. u Kaštel Sućurcu. Zaredio se je kao franjevac te je na papinskoj visokoj glazbenoj školi stekao stupanj doktora. Djelovao je kao profesor na bogoslovnom fakultetu u Zagrebu, a kasnije u fanjevačkoj gimnaziji u Badiji na otoku Korčuli, gdje je i pogubljen 1945. g. Djelovao je kao melograf (objavljivao je glagoljaške napjeve) te je skladao uglavnom duhovnu glazbu: mise, pjevačke zborove i dječje popijevke. Pokrenuo je izdavanje duhovne glazbe u svescima.

■ Stanislav Stražnički rođen je 1883. g. u Križevcima i završio je visoku glaz-

benu naobrazbu te je djelovao kao skladatelj i dirigent zagrebačke opere. Iza rata bio je optužen i saslušavan te mu je navodno sugerirano da se baci u Savu, što je u očaju i učinio krajem 1945. g.

■ Petar Ivanišić rođen je 1900. g. u Vrbici te je bio svećenik, a glazbenu naobrazbu stekao je privatno učeći. Skladao je crkvenu glazbu, napose hrvatske i latinske popijevke. Smrtno je stradao u logoru 1946. g.

■ Anselmo Canjuga rođen je 1894. g. u Budislavču kod Varaždina. Bio je kapucin. Glazbu je učio kao samouk te je djelovao i kao orguljaš i skladatelj hrvatskih i latinskih popijevaka. Bavio se je harmonizacijom korala. Po preokretu oslobođenja biva zatvoren te umire u logoru Stara Gradiška od iscrpljenosti, a navedeno je i da je ubijen 1952. g.

Rasprava

Upada u oči da je 1945.g. poginuo najveći broj spomenutih skladatelja, moguće u okviru poratne osvete, jer nije vjerojatno da su zlodjela učinili svećenici: Canjuga, Grđjan, Ivanišić, Viculin i Sokol ili pedagozi: Gerčan, Kačerovski, Kolarić, Zagorac, a možda i drugi. Upadan je i znatni broj svećenika. Za Canjugu je kao uzrok smrti službeno navedena iscrpljenost, a za Kačerovskoga bolest, tako da su najvjerojatnije poginuli (Kačerovski je bio strijeljan).

Treba iznijeti da smo do tih podataka došli u okviru projekta o sudbinama, bolestima, uzrocima smrti 300 hrvatskih (i 1 500 svjetskih) skladatelja, ili preko crkvenih izvora – Špralje i drugih, ili preko Županovića. Praktički se radilo o sustavnu traženju podataka, koji su se tek posljednjih godina mogle priopćiti, a sada, na poticaj Hrvatskog društva skladatelja, i objaviti, nakon 60 godina od njihove okrutne i prerane smrti.

SAŽETAK

U radu se iznose nasilne smrti hrvatskih skladatelja ukratko te opširnije sudbine hrvatskih skladatelja, napose svećenika, i to ponajviše oko kraja Drugoga svjetskog rata, a koji su poginuli. Židovske skladatelje ubijene u Holokaustu smo samo spomenuli, jer su već prije opširnije obrađeni. (B. Polić i drugi)

SUMMARY

In the report are stressed in brief the violent death of executed Croatian composers (partly priests) about the end of World War Two. Jewish composers executed during the Holocaust were mentioned too, but these were described in detail in former works of B. Polić et al.

Ključne riječi:

Hrvatski skladatelji, nagla smrt, rat, patografija

Key words:

Croatian composers, execution, war, pathography

LITERATURA:

1. Polić, B., Uspomene na glazbena vremena, »Bilten Jevrejske općine«, Zagreb, 1989.; 12: 14
2. Reich, F., Teta Leša, Novi omantum, 2006.; 3: 75
3. Špralja, I., Dva skladatelja dominikanca Vinko Kuničić i Jordan Viculin, »Sv. Cecilija«, 1995.; 3: 58 – 63
4. Njirić, N., Jordan Viculin, »Sv. Cecilija«, 1997.; 3: 33 – 35
5. Županović, L., usmeno priopćenje
6. Marović, Š., usmeno priopćenje
7. Rimac, M. – Kinderić, PA., Hrvatski skladatelj Miroslav Grđjan, Rijeka, Tiskara Rijeka d. d., 1996.
8. Špralja I., Otac Anselmo Canjuga, Franjevac-kapucin, »Sv. Cecilija«, 1965.; 4: 88 – 89, 1996.; 1: 4 – 6, 1996.; 2: 37 – 41, 1996.; 3: 66 – 68. 8